

Szwarc, Andrzej

"Dziennik Sprawy Bożej, t. 1-2",
Seweryn Goszczyński, oprac. i wstępem
poprzedził Zbigniew Sudolski, przy
współpr. Wiesławy Kordaczuk i Marii
M. Matusiak, Warszawa 1984 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 76/2, 410

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

repatriacji i reemigracji, będących skutkiem wydarzeń II wojny światowej; niemieckiej emigracji *sensu stricto*. Dla lat pięćdziesiątych, sześćdziesiątych i siedemdziesiątych autorzy ograniczają się do przytoczenia informacji o liczbie osób wyjeżdżających z Polski — na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego. Sygnalizują też kwestię rozmieszczenia wychodźstwa w poszczególnych krajach. Podobne podejście do problemu tłumaczy się, obok trudności pozamerytorycznych i kłopotów z dostępem do źródeł, brakiem opracowań cząstkowych.

Pożyteczne ze wszech miar wydawnictwo pozbawione jest niestety bibliografii nieodzownej przecież w książkach tego typu. Brak też streszczeń obcojęzycznych. W sumie synteza ta jest odzwierciedleniem zarówno osiągnięć, jak i słabości badań nad emigracją, które intensywnie rozwijają się w ostatnich latach.

A. S.

Seweryn Goszczyński, *Dziennik Sprawy Bożej* t. I—II, opracował i wstępem poprzedził Zbigniew Sudolski, przy współpracy Wiesławy Kordaczuk i Marii M. Matusiak, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1984, s. 655, 538, ilustr.

Zapiski, które Seweryn Goszczyński prowadził od 1841 r. miały służyć dokumentacji przeżyć duchowych i działań Andrzeja Towiańskiego i grona jego zwolenników. Po śmierci poety trafiły do zbiorów rapperswilskich i wraz z nimi spłonęły w 1939 r.; szczęśliwie dochowały się odpisy, które są podstawą niniejszej edycji. W skład dziennika weszły mistyczne rozmyślenia i modlitwy odzwierciedlające ówczesne poglądy religijne Goszczyńskiego. Są tu jednak i bezcenne informacje dotyczące działalności różnych grup emigracyjnych, przede wszystkim zaś materiały do życiorysu Adama Mickiewicza, wykorzystywane już wielokrotnie przez jego biografów, którzy przeważnie pomijali kontekst owych informacji. Należy też można notatki obrazujące realia życia codziennego w emigracyjnym Paryżu; ceny towarów i usług, opisy posiłków itd. Tekst Goszczyńskiego pozwala na szereg ustaleń faktograficznych, odnoszących się do dat spotkań wybitnych osobistości wychodźstwa, okoliczności obchodów i uroczystości patriotycznych czy kontaktów z cudzoziemcami.

Wstęp Zbigniewa Golińskiego przypomina dzieje towianizmu. Wydawca ostrzega przed ugruntowanymi w literaturze a dosyć powierzchownymi ocenami tego fenomenu; zwraca uwagę, że członkowie Koła, niezależnie od swych szokujących lub wręcz trywialnych poglądów i zachowań, poszukiwali wyższych wartości i starali się wcielić w życie ideały ewangeliczne. Ważną ich cechą był swoisty demokratyzm, korespondujący poniekąd z postawą Goszczyńskiego w poprzednim okresie jego życia. Skądinąd jego dziennik, doprowadzony aż do pobytu w Galicji w latach siedemdziesiątych XIX w., jest zapisem stopniowego odchodzenia poety od „sprawy bożej”. Przyczynił się do tego narastający kult „mistrza” i niesnask w kręgu jego zwolenników.

Wydanie niniejsze było niezwykle trudnym przedsięwzięciem edytorskim. Jest to raczej montaż różnorodnych zapisek i notatek. Z bardzo obfitego materiału usunięto wszystkie powtórzenia; skrócono też fragmenty zbyt rozwlekłe. Na aparat naukowy składają się obok przypisów noty biograficzne, bibliografia, oraz indeks osób i utworów literackich.

A. S.

Zapiski opracowali: Sławomir Gawlas (S. G.), Małgorzata Karpińska (M. K.), Rafał Karpiński (R. K.), Ryszard Kulesza (R. Kl.), Roman Michałowski (R. M.), Stanisław Rek (S. R.), Andrzej Szwarz (A. S.), Ewa Wipszycka (E. W.).